

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ερευνητική εργασία με θέμα: Η παρουσίαση του έρωτα στο έργο “ Le Cid” του Pierre Corneille

Research paper entitled: The act of love in Pierre Corneille’s “Le Cid”

Υποψήφια: Ζωή Σιώκα (Ξ2018030)

Επόπτης καθηγητής: Θεοδόσιος Νικολαΐδης
Επιβλέπων καθηγητής: Γιώργος Κεντρωτής

Η παρουσίαση του έρωτα στο έργο “ Le Cid” του Pierre Corneille

The act of love in Pierre Corneille’s “Le Cid”

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	6
1. Οι συνθήκες που επηρεάζουν τον έρωτα του Rodrigue και της Chimène.....	10
1.1 Πολιτικές- Ιστορικές.....	10
1.2 Κοινωνικές: Ο μύθος της δυστυχισμένης αμοιβαίας αγάπης.....	13
2. Σύγκρουση Έρωτα-Τιμής και η υπέρβαση της.....	16
3. Σύγκριση amour courtois των Cid και Rodogune.....	19
Βιβλιογραφία.....	23

Εισαγωγή

Στο (συνολικό) έργο του Pierre Corneille στράφηκε η προσοχή του κοινού και ιδιαίτερα των κριτικών κατά την ιστορική περίοδο του δεκάτου εβδόμου αιώνα. Ιδιαίτερα το έργο του *Le Cid* αποτέλεσε ένα από τα πιο αμφιλεγόμενα θεατρικά έργα συγκεντρώνοντας την προσοχή του κοινού του 17ου αιώνα και εγείροντας με την ίδια ένταση τις αντιδράσεις των κριτικών της εποχής. Τομείς της κριτικής αυτής συγκεντρώθηκαν σε γραπτή μορφή που είναι έως και σήμερα γνωστή με τον τίτλο *Querelle du Cid*. Μεταξύ των πιο έντονων κριτικών της απολογίας αυτής οι Georges de Scudéry και Jean Chapelain, εστίασαν στο θεματικό πλαίσιο του έργου καταδεικνύοντας την “αποτυχία” του Corneille να ανταποκριθεί [aux] principales règles du *Poème Dramatique* καθώς και τους χαρακτήρες Chimène και Infante, στα πρόσωπα των οποίων ενσαρκώνεται ο έρωτας με δυο διαφορετικές μορφές. Η τελευταία αποτέλεσε το επίκεντρο κριτικής των Scudéry και Chapelain κυρίως εξαιτίας της σιωπής με την οποία ο δραματουργός περιβάλλει τον χαρακτήρα της νεαρής.¹

Ωστόσο, το πρόσωπο της Infante εκφράζει μια διαφορετική αλλά εξίσου αξιόλογη εκδοχή του *amour courtois*. Είναι έρωτας μονόπλευρος και μοναχικός, παραμένει μια διαφορετική πτυχή του ερωτικού συναισθήματος και στέκεται αντάξιος του ρομαντισμού της Κορνηλιανής ψυχοσύνθεσης που σίγουρα δεν έχει τοποθετήσει την ηρωίδα στο έργο χωρίς να αποδώσει στον ρόλο της κάποιον “σκοπό”. Ο ανεκπλήρωτος έρωτας της φτωχής πριγκίπισσας είναι τόσο απραγματοποίητος όσο και μονόπλευρος. Κρατάει κρυφό τον πόθο της για τον Rodrigue, τον αγαπά μόνη της και το κρύβει από όλους. Από την άλλη πλευρά, σε ολόκληρο το έργο δεν υπάρχει ούτε μια γραμμή που να υποδηλώνει έστω κάποια έκφραση συναισθήματος από τον Rodrigue για εκείνη γιατί πολύ απλά την αγνοεί. Παρά την σκληρή αυτή στάση του αγαπημένου της, και παρά το μη πραγματοποιήσιμο του έρωτα της, που έρχεται σε αντίθεση με τον έρωτα που έχει ο Rodrigue για την Chimène, η Infante παραμένει ένα έντονο σύμβολο αγάπης καθ’ όλη την διάρκεια του έργου. Στην πραγματικότητα, η ύπαρξη της στο έργο παρά το σιωπηλό της υπόστασης της, είναι κάθε άλλο παρά σιωπηλή και εξυπηρετεί τους βασικούς σκοπούς του, καθώς όχι μόνο παρουσιάζει μια διαφορετική μορφή του ανεκπλήρωτου έρωτα που φωτίζει την σύγκριση με τον *amour courtois*, αλλά η παρουσία της αναδεικνύει την κύρια θεματική της δραματουργίας: τον κεντρικό έρωτα των πρωταγωνιστών, πράγμα που κάνει τον ρόλο της εξαιρετικά σημαντικό.

Αντιθέτως, ο θεατρικός ρόλος της Chimène ως ένας από τους κύριους χαρακτήρες του έργου συγκέντρωσε την μεγαλύτερη προσοχή των Scudéry και Chapelain καθώς και όλων των συμμετεχόντων στην *Querelle*, και υπήρξε η αιτία για να δημιουργηθούν έντονες αντιπαραθέσεις και κριτικές κάνοντας την τον πιο πολυσυζητημένο και αμφιλεγόμενο ηρωικό χαρακτήρα, όχι μόνο του *Cid* αλλά και ολόκληρης της *dramaturgie cornélienne*. Τα πολλαπλά ξεσπάσματα και οι αντιδράσεις της, οδήγησαν πολλούς κριτικούς στο να θέσουν στο στόχαστρο του προβληματισμού τους την προσωπικότητα της και να επικρίνουν το ήθος και τα λόγια της ηρωίδας με επίκεντρο, την αδιάκοπη αγάπη που εκδηλώνει η Chimène για τον Rodrigue μέχρι το τέλος του έργου, παρά το ότι εκείνος προκάλεσε τον θάνατο του πατέρα της.

1 Marina Perkins, “A Message from the Margin’s: The Function of the Infante in Corneille’s *Le Cid*”, *French Studies: a quarterly review* (2020), σ. 519-535

Στην πραγματικότητα όμως, ο Corneille παρουσιάζει απλώς στο έργο του πολύ εύστοχα δυο διαφορετικές μορφές έκφρασης του *amour courtois*. Στην περίπτωση του *Cid*, ο αγνός έρωτας βασίζεται και εκπληρώνεται ακριβώς στο σημείο της απαγορευμένης ευτυχίας. Η αγάπη της Chimène για τον Rodrigue βασίζεται σε δυο πυλώνες: είναι μια συνεχόμενη μονομαχία στην οποία τα δυο πρόσωπα πασχίζουν να υπερασπιστούν τον εαυτό τους και την τιμή τους, και στο γεγονός ότι αυτός ο έρωτας δεν μπορεί πολύ απλά να υπάρξει στην γαλήνη και στην ηρεμία καθώς το ζευγάρι είναι θύμα μιας “αντίθετης μοίρας”. Στην περίπτωση της Infante η (μονόπλευρη) αγάπη της έχει την μορφή του ανεκπλήρωτου έρωτα. Δεν θέλει να πάρει πίσω ότι έχει δώσει, δήλωσε στην αρχή του έργου, γιατί για εκείνη η αγάπη ζει όσο ζει και η ελπίδα. Γιαυτό και ο έρωτας της μένει στο ίδιο σημείο απ’ όπου ξεκίνησε, μέσα της, και παραμένει εκεί απραγματοποίητος μέχρι και το τέλος του έργου. Εδώ έγκειται και η διαφορά με τον έρωτα της Chimène: Η αγάπη εμφανίζεται όχι μόνο με την ελπίδα αλλά «όπου η ελπίδα χάνεται και βρίσκεται ξανά»². Στην συνεχόμενη όπως αναφέραμε πάλι.

Για τον Octave Nadal αυτό το πάθος του έρωτα εκφράζεται στο έργο από την ανάγκη της συμφιλίωσης της αγάπης και του υπέρτατου καθήκοντος προκειμένου να υπάρξει ο *amour*, να γίνει πραγματικότητα. Και έτσι, παρακολουθούμε καθηλωμένοι αυτόν τον αγώνα κατάκτησης του έρωτα σε ολόκληρο το έργο. Η Mèron συμφωνεί τόσο με τον Nadal όσο και με τον Doubrovsky πως ο έρωτας του *Cid* είναι ένας έρωτας τυφλός που κυριεύεται από το πάθος της εκπλήρωσης του. Η απόδειξη αυτή της τύφλωσης των ηρώων από ερωτικό συναίσθημα συγκεντρώνεται στο πρόσωπο του Rodrigue ο οποίος έχει αποδεχτεί πως θα συνεχίσει να προσπαθεί με κάθε κόστος για μια αγάπη στην οποία το μόνο που μπορεί να δει με σιγουριά είναι η απώλεια:

«Rodrigue s’etonne d’avoir du respecter un amour qu’il est sûr de perdre»³

Ωστόσο, το είδος της αγάπης στο οποίο φτάνει ο Rodrigue μετά τον θάνατο του Κόμη, αφού στην εσωτερική του πάλη μεταξύ αγάπης και καθήκοντος συνειδητοποιεί πως μόνο η υπεράσπιση της τιμής του μπορεί να του διασφαλίσει και την αγάπη, καταφέρνει να δημιουργήσει έναν βαθύ πνευματικό δεσμό με την Chimène. Η στιγμή αυτή της εκδήλωσης του έρωτα, εκτιμήθηκε ιδιαίτερα από τον Nadal για την εξύψωση των συναισθημάτων του Rodrigue, και την σχολιάζει τιμητικά ως «*Noblesse d’un amour glorieux*»⁴ Η αναφορά στην αγάπη ως “ένδοξη” σημαίνει πως ο Rodrigue κατάφερε να επιτύχει τον προσωπικό του στόχο και να φτάσει στην δόξα του έρωτα ικανοποιώντας ταυτόχρονα και τον εσωτερικό ηθικό του κόσμου. Αυτό είναι και το στοιχείο που την κάνει να ξεχωρίζει και δεν είναι ένας έρωτας κοινός, αλλά μια αγάπη δοξασμένη, αφού έχει καταφέρει να νικήσει εσωτερικές (αλλά και εξωτερικές) συγκρούσεις.

2 Evelyne Méron, *Tendre et Cruel Corneille: Le sentiment de l’amour dans le Cid, Horace, Cinna et Polyeucte*, Librairie A.-G. Nizet, Παρίσι 1984, introduction

3 Evelyne Méron, *Tendre et Cruel Corneille: Le sentiment de l’amour dans le Cid, Horace, Cinna et Polyeucte*, ό.π. σ. 22

4 Octave Nadal, *Le Sentiment de l’Amour dans l’Oeuvre de Pierre Corneill*, ό.π. σ. 167

Το μαγικό στοιχείο το οποίο αναγνώρισα και θα ήθελα να σχολιάσω εγώ στο έργο του Corneille είναι πως παρουσιάζεται και εκφράζεται ο αγνός έρωτας με διαφορετικούς τρόπους μέσα από όλους του ήρωες του. Στην περίπτωση της Chimène είναι αγάπη που επηρεάζεται από την ενοχή, για τον Rodrigue είναι περισσότερο αγάπη που θέλει να μοιάσει στην ηθική και για την Infante είναι αγάπη συνδυασμένη με φόβο, για αυτό και μένει ανέκφραστη. Το βασικό στοιχείο που επηρεάζει τον έρωτα του Rodrigue και της Chimène στο έργο είναι ακριβώς το ξέσπασμα της *malheur*, που κινεί τα νήματα της δυναμικής των συναισθημάτων των δυο νέων. Αυτό αποτελεί το κυρίαρχο στοιχείο του *Cid*: ο οίκτος που προκύπτει από την ελπίδα για ευτυχία των εραστών και διακόπτεται, εξαιτίας απρόβλεπτων γεγονότων. Αυτό είναι και το σημείο στο οποίο ξεδιπλώνονται οι πτυχές της ψυχοσύνθεσης τους και μπορεί ο θεατής/αναγνώστης να σκιαγραφήσει τους χαρακτήρες των κορνηλιανών ηρώων. Ο Rodrigue, βλέπει την διασφάλιση της τιμής του ως μέσω κατάκτησης του έρωτα της Chimène. Η αγάπη του για εκείνη δεν παραμένει μια επιθυμία αλλά την μετατρέπει σε δόξα, την απελευθερώνει.⁵ Αντίθετα, η Chimène, ενδιαφέρεται ελάχιστα για την ηθική αξία του εραστή της και επιθυμεί απλώς την ένωση μαζί του καταλήγοντας να προσελκύει την κακή τύχη και να υποδηλώνει αδυναμία.

Οι δυο εραστές, όμως, μπορεί να παρουσιάζονται ως αξιολύπητα θύματα των δυσμενών συνθηκών οι οποίες τους περιβάλλουν αλλά διατηρούν την αξιοπρέπεια τους και υπερνικούν τις δυσκολίες, στοιχείο το οποίο ο Corneille παρουσιάζει ως κοινό και στους δύο. Ενάντια στην απαγορευμένη ευτυχία είναι ικανοί να ξεπεράσουν την θλίψη τους και να αποκαταστήσουν την τιμή τους, ακόμη και αν αυτό ταυτίζεται με το να αναζητούν διαρκώς εφήμερη ευχαρίστηση στην αμοιβαία εκτίμηση τους και να το χρησιμοποιούν ως υποκατάστατο της αγάπης που ακόμη δεν μπορεί να εκπληρωθεί.⁶

Στο σημείο αυτό, προκύπτει το ζήτημα της συμφιλίωσης της αγάπης με το υπέρτατο καθήκον. Δύο σημεία τα οποία οι ήρωες καλούνται να ισορροπήσουν ώστε να εκπληρωθεί ο *amour courtois*. Σύμφωνα με τον Nadal, επειδή το καθήκον επιβάλλεται από την ζωή, ο ήρωας πρέπει να ανεβάσει το πάθος του στο ύψος του ιδανικού του.⁷ Έτσι, βλέπουμε να αντιδράει ο Rodrigue την στιγμή που η οικογενειακή τιμή του έχει προσβληθεί. Επιλέγει να αποκαταστήσει την τιμή του, αφού αυτή είναι η μόνη σταθερή αξία και ταυτόχρονα η μόνη σπίθα που θα κρατήσει ζωντανή τη φλόγα του έρωτα της Chimène για εκείνον. Χωρίς την τιμή του, δεν μπορεί να είναι άξιος του έρωτα της.

Ο έρωτας της Chimène και του Rodrigue παρατηρούμε λοιπόν, ότι επηρεάζεται από εξωτερικές συνθήκες που επιλέγουμε να κατηγοριοποιήσουμε ως εξής: ιστορικές-πολιτικές, κοινωνικές-οικογενειακές και ηθικές-προσωπικές. Ο τρόπος με τον οποίο αντιδρούν οι ήρωες στις συνθήκες που επηρεάζουν τον έρωτα τους και τον αφήνουν ανεκπλήρωτο, μας δίνει την ευκαιρία να εξετάσουμε και να αναλύσουμε: πρώτον, το προφίλ του έντιμου άνδρα (*honnête homme*) τον οποίο υπηρετεί πιστά ο Rodrigue αλλά και δεύτερον την θέση της γυναίκας εκείνης της εποχής που εκφράζεται μέσω του ρόλου της Chimène.

5 Στο ίδιο σ. 28

6 Στο ίδιο σ. 15

7 E. Méron, *Tendre et Cruel Corneille: Le sentiment de l'amour dans le Cid*, Horace, ό.π., σ. 14

Ο πρώτος χαρακτήρας του Corneille δεν είναι παρά ένας αδιάκοπος πρεσβευτής της υποσύνης και της δόξας (*gloire*) η οποία βλέπουμε να ορίζεται για εκείνον ως πρωταρχικό επίτευγμα και βασικότερο κοινωνικό γνώμονα καθώς, χωρίς αυτή θεωρεί πως δεν θα μπορέσει να αποκτήσει τίποτα άλλο. Σκοπός, αυτής της εργασίας είναι να ακολουθήσουμε την πορεία του προς τον ηρωισμό και να παρατηρήσουμε τον τρόπο με τον οποίο κατακτά τον σκοπό του και φτάνει στην δόξα του για δύο λόγους: πρώτον γιατί χρησιμοποιείται στο έργο ως απαραίτητη προϋπόθεση για την εκπλήρωση του *amour courtois*, και έτσι μια τέτοια αξία επηρεάζει τον πυρήνα/άξονα του έργου καθώς μαζί με την ανάγκη του Rodrigue να κερδίσει την τιμή του δημιουργείται η σύγκρουση έρωτα-τιμής και δεύτερον γιατί η κατάκτηση του *gloire* είναι ένα από τα χαρακτηριστικά εκείνα που πλάθουν τον *parfait amant/ honnête homme* που επιβάλλονται στους υπηρέτες της υποσύνης.

Ο Rodrigue λοιπόν, ακολουθώντας τον δρόμο για την διαφύλαξη της τιμής καταφέρνει να ενσαρκώσει τον τέλειο εραστή που διεκδικεί αδιάκοπα την αγνή αγάπη. Η Chimène, ωστόσο όταν έρχεται η στιγμή να υπερασπιστεί την τιμή της φαίνεται να σαστίζει και να δυσκολεύεται πολύ να πάρει μια απόφαση στο σημείο όπου αναπόφευκτα ο έρωτας και το καθήκον τέμνονται και πρέπει αναγκαστικά να συναντηθούν. Έτσι και στην περίπτωση του Antiochus στην Rodogune. Εκείνος, “είναι προικισμένος με μια οξεία ευαισθησία και ερωτεύεται περισσότερο την ηθική τελειότητα”⁸ και εκείνη είναι η ίδια η δικαιοσύνη, δίνει όμως την εντύπωση πως είναι περίπλοκη. Ο Antiochus ακολουθεί με ευσέβεια τους κανόνες του τέλειου εραστή όπως ο Rodrigue. Εκείνη είναι μια έφηβη πριγκίπισσα και προσπαθεί στις δύσκολες καταστάσεις να διατηρεί μια στάση που δεν επιδέχεται συμβιβασμούς, όπως και η Chimène. Η Rodogune, δεν μπορεί να κρατήσει μέσα της το μίσος, ούτε με εξαίρεση το πρόσωπο της Κλεοπάτρας, και αν χρειαζόταν να εκδικηθεί τον *Nicanor*, θα το έκανε απλώς για να ξεπληρώσει το καθήκον της, όπως αποδείχθηκε ότι θα δρούσε και η *Chimène*, αφού ποτέ δεν ήθελε ειλικρινά να βλάψει τον Rodrigue. Παρά τις διαφορές στις αντιξοότητες που ντύνουν το περίβλημα της κάθε δραματουργίας, η αυλική αγάπη βασιλεύει και στις δυο ιστορίες. Στην περίπτωση του Antiochus και της Rodogune, η πηγή του έρωτα αυτού είναι η ομοιότητα της φύσης μεταξύ αυτής και του πρίγκιπα της, στην ομορφιά των ψυχών τους που καθοδηγείται από κοινές φιλοδοξίες. Παρ’ όλο που το τέλος του *Le Cid* είναι απότομο και ο Corneille αποφασίζει να αφήσει αναπάντητη την κατάληξη του έρωτα του Rodrigue και της Chimène (αν ακολουθήσε ή όχι τον γάμο) ο έρωτας τους έμεινε ακόμη ζωντανός μέχρι το τέλος, χωρίς την επισημοποίηση του γεγονότος, όπως έγινε για παράδειγμα στην δραματουργία της *Rodogune*. Δύο διαφορετικές μορφές του *amour courtois*, που μέχρι το τέλος των δυο έργων ήταν εξαρτημένες από τις εξελίξεις διαφορετικών ιστορικών, πολιτικών και ηθικών εξωτερικών συνθηκών. Ολοκλήρωσε ωστόσο τον σκοπό του πράγμα που εξυψώνει την ύπαρξη του *amour courtois*. Γιαυτό θα εξετάσουμε τις εξωτερικές αυτές συνθήκες που παρόλο που στάθηκαν εμπόδιο στην αυλική αγάπη, δεν αποδείχθηκαν αρκετές για να την αφανίσουν.

8 Στο ίδιο σ. 25

1. Οι συνθήκες που επηρεάζουν τον έρωτα του Rodrigue και της Chimène

1.1 Πολιτικές- Ιστορικές

Εξαιτίας των περίπλοκων κοινωνικοπολιτικών γεγονότων που επικρατούσαν όταν ο Corneille συνέθετε το έργο ο έρωτας του Rodrigue και της Chimène (αλλά και στην συνέχεια η πιθανότητα του γάμου τους), ως η καρδιά του έργου ή αλλιώς “*the crux of Le Cid*”⁹ γύρω από την οποία εξελίσσεται η δραματουργία, είναι στην πραγματικότητα άρρηκτα συνδεδεμένη με το πολιτικό σύστημα της εποχής του Corneille. Παρατηρούμε λοιπόν, πως ο *amour* που δημιουργήσε ο Corneille διαφέρει γιατί είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων και δεν αποτελεί προϊόν παρόρμησης, αλλά μας δείχνει πως τον έχει αφήσει να ωριμάσει μέσα στο έργο, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε παρά να ακολουθήσουμε την μαγευτική πορεία του.

Η Chimène και ο Rodrigue στο *Le Cid* αποτελούν παράδειγμα των προβλημάτων της προσαρμογής στις ραγδαία μεταβαλλόμενες ιστορικές και πολιτικές αλλαγές της Γαλλίας εκείνης της εποχής. Θα μπορούσαμε να πούμε, πως οι δύο νέοι και οι οικογένειες τους αντιπροσωπεύουν δυο αντίθετες στάσεις απέναντι στην νέα αναδυόμενη πολιτική τάξη. Η Chimène, όπως και ο πατέρας της Don Gomès, φαίνονται να είναι προσκολλημένοι σε παλιότερα φεουδαλικά πρότυπα, ενώ απεναντίας ο Rodrigue και ο πατέρας του, Don Diègue, είναι υποστηρικτές της νέας μοναρχικής τάξης. Έτσι η δυναμική αυτή των χαρακτήρων φαίνεται να αποτελεί μια λειτουργία η οποία ακολουθεί την ιστορική εξέλιξη. Ακολουθούμε, και εμείς την ανάλυση του John D. Lyons:

“The complex politics of Corneille’s historical plots clearly ask to be read within a political and historical content”.¹⁰

Ο Don Gomès έχει υπηρετήσει την απόλυτη μοναρχία ως πρώτος ιππότης του βασιλιά και θεωρεί πως οι υπηρεσίες του προς τον θρόνο και οι πολλαπλές νίκες που έχει χαρίσει στο βασίλειο, τον καθιστούν πλέον άξιο να παίρνει αποφάσεις ίσης βαρύτητας με αυτές του βασιλιά. Εξαιτίας της έπαρσης αυτής προσβάλλει την τιμή της οικογένειας του Rodrigue, επειδή ο βασιλιάς επέλεξε τον πατέρα του νεαρού και όχι αυτόν ως δάσκαλο του διαδόχου και αρνείται να ζητήσει συγχώρεση. Ο Κόμης, ισχυρίζεται ότι μέσα από τις πολλές νίκες που κέρδισε για τη χώρα και τον βασιλιά, είναι ο μόνος υπεύθυνος για την ασφάλεια του κράτους και ακόμη και για τη βασιλεία του Don Fernand

9 Adam Michel Babin, *Marriage in the seventeenth-century French theater*, Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College, Λουιζιάνα 2011, σ. 7

10 Sara E. Melzer, Review Essay: Lyons, John D. The tragedy of Origins: Pierre Corneille and Historical perspective, University of California, Λος Άντζελες 1998, σ. 259

καταλήγει έτσι να θίξει ανεπανόρθωτα την τιμή της οικογένειας του Rodrigue ο οποίος θα βρεθεί αντιμέτωπος με ένα ηθικό δίπολο. Γνωρίζει πως αν υπερασπιστεί την τιμή του εκδικούμενος εκ μέρους του πατέρα του για την προσβολή που του έκανε ο παρ' ολίγον πεθερός του, ο έρωτας της Chimène για εκείνον θα χαθεί. Γνωρίζει όμως παράλληλα πως η τιμή ενός άντρα είναι πάνω από κάθε συνθήκη.

Σε αυτό το δίλημμα, παρατηρούμε πως ο Rodrigue εξυπηρετείται από ένα στοιχείο: το να ισχυρίζεται ο Κόμης πως είναι πιο σημαντικός από τον ίδιο τον βασιλιά, υπονομεύει την απόλυτη βασιλική εξουσία. Δεν κάνει πίσω ώστε να υπακούσει τον Don Fernand που υποδεικνύει την συμφιλίωση, γιατί έτσι θα θυσιάζε την δόξα του (*gloire*), αλλά επιλέγει την ανυπακοή θεωρώντας πως η μοναρχία δεν έχει κανένα λόγο να εμπλέκεται σε υποθέσεις που αφορούν μόνο εκείνον. Θεωρεί πως η *gloire* είναι αποκλειστική ευθύνη του ατόμου και το να βασίζεται κανείς στην μοναρχία για να την αποκτήσει είναι μια αδιανόητη πράξη για κάποιον σαν εκείνον. Επειδή όμως, δεν θίγει με την επιλογή του μόνο την οικογενειακή τιμή του Rodrigue, αλλά και τον ίδιο τον βασιλιά, παρά την αρχική φιλομοναρχική του στάση, καταλήγει πλέον να αποτελεί απειλή για τον απολυταρχισμό του πολιτεύματος. Έτσι, η θανάτωση του από τον Rodrigue έχει ως αποτέλεσμα να ενισχύσει την δύναμη του Fernand, και να παρουσιαστεί ο Rodrigue εν τέλει ως προστάτης της απολυταρχίας¹¹. Σκοτώνοντας τον Gomès, ο Rodrigue βάζει τέλος στην απειλή εναντίον της κυριαρχίας του βασιλιά και σηματοδοτεί την εμφάνιση της νέας τάξης της καστιλιανικής ηγεμονίας.¹² Παράλληλα, ο Rodrigue παίρνει την απόφαση του μετά από έντονη σκέψη, και επιλέγει να συμμετέχει στην φεουδαλική καταγωγής πρακτική της μονομαχίας με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται πλέον ο ίδιος ως εργαλείο διασφάλισης της απολυταρχίας του βασιλιά.

Ο θάνατος του Κόμη, μπορεί μεν να απελευθερώνει τον Rodrigue από την εσωτερική του σύγκρουση αλλά δημιουργεί την ίδια εσωτερική σύγκρουση στην Chimène, η οποία όμως δυσκολεύεται να προστατέψει την τιμή της. Ο Rodrigue οδηγήθηκε στην μονομαχία με τον Gomès αφού πρώτα μετεωρίστηκε ανάμεσα στην ανάγκη του να αποκαταστήσει την οικογενειακή του τιμή και στον έρωτα του για εκείνη. Σκέφτηκε πολύ πριν καταφύγει εν τέλει στην μονομαχία, έναν θεσμό φεουδαλικής φύσης. Αντιθέτως, η Chimène, αμέσως μετά την είδηση του φόνου του πατέρα της καταφεύγει ενστικτωδώς σχεδόν στον βασιλιά υπό το πρόσχημα ότι απαιτεί δικαιοσύνη για την Καστίλη και όχι την αποκατάσταση της δικής της τιμής. Η καταφυγή της στον Don Fernand για βοήθεια, αποδεικνύει πως έχει φαινομενικά και φεουδαλικές και απολυταρχικές τάσεις συγχρόνως, ενώ αυτή η στάση αυξάνει άμεσα και την πολυπλοκότητα του χαρακτήρα της. Διαφέρει από τον Rodrigue, γιατί εκείνη υποτάσσει την τιμή της στην απόλυτη εξουσία του βασιλιά. Συμπεραίνουμε, πως η πίστη της στην εξουσία του Fernand δεν είναι απροϋπόθετη, αλλά καταλήγει να δοκιμάζει τις δυνατότητες του. Του ζητάει να πάρει μια απόφαση για εκείνη καταπιέζοντας τα δικά της συναισθήματα και έτσι λόγω της αβεβαιότητας της, η τελική επιτυχία του συστήματος της μοναρχίας (η μετάβαση από την παλιά φεουδαλική τάξη στην νέα τάξη πραγμάτων) εξαρτάται από το αν εκείνος θα αποδείξει την αξία της απολυταρχίας στην Chimène.

11 Στο ίδιο, σ.11

12 Στο ίδιο, σ.12

Ο Don Fernand από την πλευρά του επιδιώκει να παρουσιαστεί ως πατέρας της, ώστε να ενισχύσει με αυτόν τον τρόπο την πίστη της στο πολίτευμα που προσπαθεί να εγκαθιδρύσει. Ο Greenberg, αντιλαμβάνεται πλήρως αυτή του την στάση: “*A king in absolute monarchy is the ultimate father figure*”.¹³ Το να δεχτεί ωστόσο, αυτή την μετάβαση της πατρικής φιγούρας επηρεάζει για ακόμη μια φορά τον *amour*. Το να (ξανά) κερδίσει ο Rodrigue την Chimène, φαντάζει ακατόρθωτο από την στιγμή που είναι ο δολοφόνος του πατέρα της, και ο ίδιος δοκιμάστηκε ήδη μια φορά στο να πάρει αυτή την απόφαση που του ήταν εξαιρετικά δύσκολη. Το να πρέπει να ξανακερδίσει αυτή που είναι πλέον “κόρη του βασιλιά” αποτελεί για αυτόν μια πρόσθετη πρόκληση θέτοντας τον *amour* σε μια ακόμη δοκιμασία.

Ως τελευταία απόγονος του Gomès, η Chimène θα πρέπει φαινομενικά, να βρει κάποιον (σύζυγο) να την προστατεύει και να υπερασπιστεί την τιμή της, ώστε να πάρει την θέση εκείνου. Την θέση αυτή θα μπορούσε να πάρει με μεγάλη ευκολία ο Don Sanche ο οποίος αγαπά την Chimène. Πριν επιλέξει ο Κόμης τον Rodrigue για σύζυγο της κόρης του, ο Don Sanche ήταν ο αντίπαλος του Rodrigue για το χέρι της Chimène και δεν σταμάτησε ποτέ να εκδηλώνει το ενδιαφέρον του για εκείνη. Όταν εκείνος μετά τον θάνατο του Gomès ζητάει το χέρι της Chimène από τον βασιλιά, εκείνη το αρνείται, με το πρόσχημα πως αυτή η κίνηση του Sanche υποβαθμίζει την δύναμη του βασιλιά της, ο οποίος της έχει υποσχεθεί δικαιοσύνη. Αυτή η πολιτικά κατευθυνόμενη επιλογή της Chimène, έχει πολύ μεγάλη βαρύτητα στον *amour* καθώς είναι το μόνο γεγονός το οποίο δικαιολογεί την άρνηση της απέναντι στον Sanche και σε άλλους υποψήφιους εραστές, και έτσι αφήνει ανοιχτή την πιθανότητα να πραγματοποιηθεί ο έρωτας της με τον Rodrigue (που αποτελεί και την κρυφή της επιθυμία) παρά το ότι αποτελεί τον δολοφόνο του πατέρα της. Η απολυταρχική της πίστη στον βασιλιά εξυπηρετεί τον έρωτα της και δίνει μια ευκαιρία στον Rodrigue για να την ξανακερδίσει.

Από την στιγμή όμως που ο Rodrigue γίνεται ο Cid, ξεπερνάει τον βασιλιά, καθώς γίνεται κάτι ανώτερο, είναι πλέον θρύλος. Γίνεται γαμπρός άξιος ακόμη, για την κόρη του βασιλιά, την Infante (όπως αναγνωρίζει πλέον και η ίδια με κρυφή χαρά). Η κατάκτηση του τίτλου αυτού και η άνοδος του στην ιεραρχική τάξη τον καθιστά πλέον απαραίτητο για τον Don Fernand και έτσι ο βασιλιάς δεν μπορεί πια να αποδώσει την δικαιοσύνη που υποσχέθηκε στην Chimène η οποία επιμένει να αποζητάει (φαινομενικά τουλάχιστον) τον θάνατο του από την μοναρχία. Έτσι κ εκείνη με την σειρά της καταφεύγει στην λύση της φεουδαλικής μονομαχίας αφού η απολυταρχική εξουσία του βασιλιά της αποδείχθηκε αναποτελεσματική και δεν μπορεί να λειτουργήσει.¹⁴

Η τελευταία απάντηση της απολυταρχίας ωστόσο είναι αυτή που συμβάλλει στην νίκη του *amour*. Ο βασιλιάς, θεωρώντας πλέον τον Cid ως τον πολυτιμότερο κρίκο που συνδέει την αλυσίδα της μοναρχίας του, έχοντας καταφέρει να τον χρησιμοποιήσει για την επίτευξη του σκοπού του, χρησιμοποιεί την εξουσία του για να προσθέσει εν τέλει, έναν απλό αλλά καθοριστικό όρο στην

13 Στο ίδιο, σ. 63

14 Adam Michel Babin, *Marriage in the seventeenth-century French theater*, ό.π., σ. 19

μονομαχία που όρισε η Chimène. Ενώ η Chimène ισχυρίζεται πως θα παντρευτεί εκείνον που θα νικήσει τον Rodrigue, ο βασιλιάς ορίζει πως θα παντρευτεί “τον νικητή της μονομαχίας” δίνοντας έτσι την δυνατότητα στον Rodrigue να νικήσει και αναβιώνοντας την πιθανότητα της ένωσης των δυο, η οποία είχε χαθεί μαζί με τον θάνατο του Gomez. Ο βασιλιάς, εν τέλει με μια απλή εντολή ξεκαθαρίζει το τοπίο και ορίζει ως σύζυγο της Chimène τον νικητή της μονομαχίας, λυτρώνοντας τον Rodrigue από την θυσία του έρωτα του για εκείνη ως συνέπεια του φόνου του πατέρα της, και συγχρόνως απελευθερώνοντας την Chimène από το βάρος της επιλογής να σκοτώσει τον αγαπημένο της ή να σκοτωθεί, αν πρέπει να στραφεί στον βασιλιά ή αν πρέπει να δει τον αγαπημένο της να σκοτώνεται στην μονομαχία.

1.2 Κοινωνικές: Ο μύθος της δυστυχισμένης αμοιβαίας αγάπης

Ο Denis de Rougemont τοποθετεί την τραγι-κωμωδία του Corneille στο πλαίσιο της “δυστυχισμένης αμοιβαίας αγάπης” (*l’amour réciproque malheureux*). Σχολιάζει πως η ουσία του μύθου είναι το ανομολόγητο πάθος και πως ο έρωτας, για να υπάρξει, έχει ανάγκη να είναι δυστυχισμένος.¹⁵ Ισχυρίζεται πως η πρωτοτυπία του Corneille, η οποία εκδηλώνεται κυρίως μέσα από τα έργα *Polyeucte* και *Le Cid*, έγκειται στο ότι οι ήρωες ζητούν στην πραγματικότητα ένα εμπόδιο το οποίο θα κεντρίσει τον έρωτα τους, το πάθος τους, υποδηλώνοντας την ανάγκη του *amour* να είναι δυστυχισμένος ώστε να μπορεί να υπάρχει. Κρίνοντας αυτή την θέση, θα ήθελα να αναφέρω πως ο έρωτας που παρουσιάζεται στο *Cid*, εμφανίζει ακριβώς τα αντίθετα χαρακτηριστικά. Οι ήρωες εδώ, αντικαθιστούν την ανάγκη για πόνο στον έρωτα με την ανάγκη τους για ελευθερία. Είναι αλήθεια πως η ευτυχία τους σταματά από απρόσμενα γεγονότα τα οποία μετατρέπουν την χαρά σε πόνο. Όμως, πόνος και η δυστυχία δεν είναι απαραίτητα συστατικά του έρωτα τους, αλλά επιδιώκουν το αντίθετο: δίνουν συνεχόμενες μάχες ώστε να ξανακερδίσουν την προσωπική τους ελευθερία που γίνεται ο πιο αποτελεσματικός παράγοντας του πάθους τους.

Η *malheur* κάνει την εμφάνιση της για πρώτη φορά στο τέλος της πρώτης πράξης, όταν βρίσκουμε την Chimène να εναποθέτει όλη την δύναμη της στο πρόσωπο του πατέρα της με αποτέλεσμα να εξαρτάται η επιλογή του συζύγου της ολοκληρωτικά από εκείνον. Ο πατέρα της καθορίζει το πεπρωμένο της, και συγχρόνως είναι ένα πρόσωπο το οποίο, η ίδια, αδυνατεί να εμπιστευτεί. Αυτή η χωρίς μητέρα έφηβη, εκφοβισμένη από την πατρική φιγούρα, στερημένη ζεστασιά και αγάπη για πολύ καιρό, εναπόθεσε όλα τα συναισθηματικά της αποθέματα στην σεμνή και τολμηρή ταυτόχρονα ιστορία με τον Rodrigue. Χωρίς να είναι σίγουρη ότι αυτή η ιστορία είναι νόμιμη, με χαρά ονειρευόταν τον γοητευτικό νέο, που όλοι της λένε ότι την “αγαπά”. Εκείνη δύσκολα μιλάει για τα συναισθήματα της σε κάποιον, ντρέπεται σχεδόν να παραδεχτεί την έλξη της για εκείνον,

15 Evelyne Méron, *Tendre et Cruel Corneille: Le sentiment de l’amour dans Le Cid, Horace, Cinna et Polyeucte*, ό.π., σ. 12

καθώς λόγω του νεαρού της ηλικίας της, άμαθη στον έρωτα και ευνουχισμένη από την επιβλητική φιγούρα του πατέρα της δεν έχει μάθει να εκφράζει αυτά που θέλει.

Η δεύτερη σκηνή του έργου, έρχεται να επιβεβαιώσει την εντύπωση πως ο έρωτας του Rodrigue και της Chimène έχει κάτι τεχνητό. Είναι αποτέλεσμα του ενδιαφέροντος των άλλων ή της πίεσης που ασκούν οι άλλοι πάνω τους. Κυρίως στην Chimène, η οποία δεν βίωσε την αυθόρμητη έλξη για τον εραστή της αλλά εκείνος ορίστηκε ως σύζυγός της από τον πατέρα της. Ο Κόμης παραδέχεται πως η υψηλή αρετή του Rodrigue δικαιολογεί την εκτίμηση του και για αυτό τον επιλέγει ως “κατάλληλο” για την κόρη του. Με χαρά ανακοινώνει πως δεν λάθεψε στην επιλογή που έκανε για την Chimène: «*Que ta haute vertu répond à mon estime*».¹⁶

Εκείνη με την σειρά της, δέχεται σιωπηλά την απόφαση του, και κολακεύεται από αυτήν γιατί τυχαίνει ο Rodrigue να διαθέτει όλα τα χαρακτηριστικά που ανταποκρίνονται και στις δικές της προσδοκίες. Δεν αποτελεί ωστόσο δική της επιλογή. Όταν αυτή η φλόγα του συναισθήματος παίρνει πραγματικές διαστάσεις αφού περνάει από την ονειροπόλη σφαίρα της φαντασίας στην πραγματικότητα και γίνεται μόνιμη, την καταλαμβάνει ίλιγγος και προσπαθεί να προσαρμοστεί στην απροσδόκητη πραγματοποίηση ενός ονείρου. Την στιγμή όμως που ο “εραστής της”, ο οποίος (δικαίως) ενσαρκώνει την γενναιότητα, σκοτώνει τον πατέρα της η αγάπη αντί να πραγματοποιηθεί γίνεται απαγορευμένη. Σε αυτό το σημείο, η Chimène εκφράζει την ανικανότητα της να ισορροπήσει ανάμεσα στην οικογενειακή τιμή και τον έρωτα, καθώς ο ρόλος της μέχρι τώρα ήταν να υπακούει πιστά τον πατέρα της και όχι να παίρνει αποφάσεις. Έτσι, κατανοούμε πως η πηγή της δυστυχίας της προκύπτει από το ότι δεν είναι κοινωνικά ελεύθερη σε δυο σημεία: όσο ζεί ο Κόμης δεν είναι ελεύθερη να επιλέξει μόνη της τον σύζυγό της και αφού πεθαίνει, δεν είναι ελεύθερη να εκφράσει τον έρωτα της για τον δολοφόνο του πατέρα της.

Η έλλειψη της ελεύθερης βούλησης ως αποτέλεσμα των κοινωνικών πιέσεων την οδηγεί σε παραλογισμό. Σκέφτεται να σκοτώσει τον Rodrigue, ώστε να εξιλεωθεί και να αποδειχθεί ίση μαζί του, μιμούμενη την δική του απόφαση να σκοτώσει τον Κόμη. Αυτό που εκείνη αγνοεί πάνω στην θλίψη της είναι πως ο Rodrigue έρχεται πιο κοντά της με το να σκοτώσει τον πατέρα της γιατί είναι ο μόνος τρόπος για να αποδείξει πως είναι ίσος μαζί του. Ταυτόχρονα, είναι και ο μόνος τρόπος να δείξει πως η αγάπη του για εκείνη έχει ισχύ και αξία, αφού σύμφωνα με τους κανόνες της αυλικής αγάπης πρέπει να προέρχεται από έναν άντρα που δεν διστάζει να υπερασπιστεί την τιμή του. Αν δεν πολεμήσει για την τιμή του δεν θα είναι άξιος της αγάπης της, αυτομάτως θα σκοτώσει την αγάπη του αν αφήσει τον Κόμη να ζήσει. Αντιθέτως, το να σκοτώσει η Chimène τον Rodrigue σημαίνει να χάσει (και) τον Rodrigue, και τίποτα παραπάνω. Ο φόνος του Rodrigue, είναι απλώς μια παράλογη σκέψη μέσα στη δυστυχία της και εκείνη φαίνεται να είναι “γεννημένη για να υποφέρει”, καθώς η συνεχόμενη άρνηση του έρωτα δεν την αφήνει να γνωρίσει την χαρά.

16 Pierre Corneille, *Le Cid tragi-comédie*, Ernest et Paul Fièvre, Παρίσι 2018, σ. 20 ,στ. 422-428

Αναμένει την εμφάνιση της κακοτυχίας και ξέρει πως να προβλέψει (και συνεπώς να προσελκύσει κοντά της) το χειρότερο.

Συμπερασματικά, ο Corneille παρουσιάζει μια πτυχή του θλιβερού πεπρωμένου του έρωτα των δυο νέων : είναι “λαθραίος” πριν την έναρξη του έργου αφού η πραγματοποίηση της ένωσης τους πριν τον δεσμό του γάμου δεν ταιριάζει στα κοινωνικά πρότυπα της εποχής, απειλείται από την ρήξη μεταξύ Don Gomès και του Don Diégue (αφού δεν μπορεί να υπάρξει αν δεν υπερασπιστεί ο Rodrigue την τιμή του) και απαγορεύεται με τον θάνατο του Κόμη.¹⁷

Η Chimène ωστόσο, φαίνεται να βιώνει την ίδια πίεση που δέχτηκε από τον πατέρα της και από την πλευρά της Infante, η οποία μας παρουσιάζει έναν εξίσου δυστυχισμένο έρωτα με διαφορετική όμως μορφή. Η Infante, είναι κρυφά ερωτευμένη με τον Rodrigue και αυτό βρίσκεται πίσω από την στήριξη και την ενθάρρυνση που δίνει στην Chimène. Για να μην προδοθεί, συμβουλεύει την Chimène να μην χάσει την πίστη της στον Rodrigue παρά τα όσα έγιναν με αποτέλεσμα να ενσαρκώνει έναν ακόμη θηλυκό χαρακτήρα που δέχεται κοινωνική πίεση στον έρωτα, αυτή τη φορά όμως λόγω της βασιλικής της καταγωγής. Η Infante γνωρίζει πως ο Rodrigue μη προερχόμενος από βασιλική οικογένεια δεν μπορεί να γίνει ο σύζυγός της. Η κοινωνική τάξη της πριγκίπισσας δεν της επιτρέπει να εκφράσει τον έρωτα της και έτσι βρίσκεται εγκλωβισμένη σε μια αγάπη μονόπλευρη διατηρώντας συγχρόνως ένα τόσο έντονο πάθος το οποίο ούτε εκείνη μπορεί να εκδηλώσει σε κάποιον. Στην πραγματικότητα, επιθυμεί την ένωση του Rodrigue και της Chimène γιατί κατά βάθος ελπίζει πως ο γάμος μεταξύ των δυο νέων θα δώσει τέλος στα βάσανα της και θα εξαλείψει τον πειρασμό να ελπίζει σε ένα κοινό μέλλον μαζί του. Καταλήγουμε έτσι, να παρακολουθούμε την παράδοση παραδοχή της στην Léonor, την γκουβερνάντα της που είναι ο μόνος ήρωας (μετά την Chimène) με την οποία αλληλεπιδρά στο έργο: “*dans le bonheur d’autrui je cherche mon bonheur*”¹⁸

Η ανικανότητα της Infante να εκφράσει τα συναισθήματά της σε οποιονδήποτε άλλον εκτός από τη Léonor αντικατοπτρίζει επίσης, ένα σύστημα αμοιβαίας επιτήρησης στο οποίο οι αυλικοί αστυνομεύουν ο ένας τον άλλον για να ανιχνεύσουν οποιαδήποτε απόκλιση από τους κανόνες που διέπουν τις ρομαντικές σχέσεις και τις πολιτικές δομές με τις οποίες συνδέονται.¹⁹ Ο ρόλος της Léonor εξυπηρετεί παράλληλα και μια δραματουργική λειτουργία, η οποία επιτρέπει στην Infante να της λέει τα μυστικά της, να εκφράζει τις μύχιες σκέψεις της και να βλέπει κατά συνέπεια το πως τις δέχεται ο περίγυρος. Συμπεραίνουμε πως με δραματουργικούς όρους ο Corneille παρουσιάζει την Infante ως ένα άτομο που η κοινωνική της θέση την εμποδίζει να κυνηγήσει την ευτυχία της, της στερεί κάθε ελευθερία και εξαρτάται από εξωτερικές δυνάμεις πάνω στις οποίες δεν έχει καμία

17 Evelyn Mèron, *Tendre et Cruel Corneille: Le sentiment de l’amour dans Le Cid, Horace, Cinna et Polyeucte*, ό.π. σ.34

18 Pierre Corneille, *Le Cid tragi-comédi*, ό.π., σ.10, στ. 138

19 Marina Perkins, *A Message from the Margins: The Function of The Infante in Corneille’s Le Cid*, Jesus College, Κέμπριτζ, σ.531

απολύτως ισχύ. Με αποτέλεσμα η αδράνεια που εκδηλώνει απέναντι στα συναισθήματα της να την οδηγεί στο να συμπαραστέκεται στον έρωτα της Chimène και του Rodrigue ενώ στην πραγματικότητα εύχεται να ήταν στη θέση της. Το να ενθαρρύνει τον έρωτα της Chimène είναι το μόνο που μπορεί να κάνει.

Ακόμη και στο τέλος του έργου όταν ο Don Fernand εγκρίνει την ένωση των δυο νέων και φέρνει κοντά τους εραστές, εκείνη μένει αμέτοχη και μόνο ο αναγνώστης μπορεί να μαντέψει την δυστυχία της. Λειτουργεί με παθητικότητα αφού οποιαδήποτε διαφορετική αντίδραση θα εναντιωνόταν στους αυλικούς κανόνες. Η πλήρη της υποταγή στις κοινωνικές νόρμες, συνειδητοποιούμε πως αποτελεί μια διαφορετική μορφή της δυστυχισμένης αγάπης, αφού μας περιγράφει, έστω και σιωπηλά, την δική της δυστυχία.

2. Η Σύγκρουση Έρωτα-Τιμής και η υπέρβαση της

Όσο ο κάθε ήρωας της κορνηλιανής δραματουργίας δίνει την δική του μάχη για να φανεί αντάξιος της τιμής του, ο Rodrigue καταφέρνει να ξεχωρίσει. Ο νεαρός ιππότης είναι ένας *honnête homme*. Ενσαρκώνει πράγματι τον πιο ένδοξο χαρακτήρα του έργου, γιατί επιτυγχάνει την ύψιστη έκφραση της δόξας (*gloire*) σε δύο μορφές. Την προσωπική (*gloire subjective*) και την αντικειμενική (*gloire objective*).²⁰ Η επίτευξη της τελευταίας απαιτεί την ενσάρκωση μιας σειράς αξιών, που θεωρούνται ως στόχοι ζωής και ορίζονται από τα κοινωνικά πρότυπα της εποχής. Όπως την διασφάλιση της οικογενειακής τιμής που συγκεντρώνει την κοινωνική εκτίμηση στο πρόσωπο του ήρωα. Ως “προσωπική δόξα” εκφράζεται η επιθυμία του ήρωα να κερδίσει την αυτοεκτίμηση του όντας αντάξιος του ιδανικού του που ορίζεται από εκείνον, ανεξαρτήτως της κοινωνικής γνώμης, όπως για παράδειγμα να γίνει η ενσάρκωση του τέλει εραστή (*parfait amant*) για την Chimène. Ο ήρωας όμως μπορεί να αποδείξει την αξία του μόνο με τις πράξεις του και όχι με τα λόγια. Η “*gloire objective*” εκφράζεται μέσα από πράξεις που συνοδεύουν τις αποφάσεις του, καταλήγει στην συνειδητοποίηση του ιδανικού και σταματάει μόνο με τον θάνατο. Μια μορφή έκφρασης της είναι μεταξύ άλλων η υική ευσέβεια, δηλαδή η διαφύλαξη της οικογενειακής τιμής. Ο Rodrigue επιτυγχάνει και τα δυο επίπεδα ηθικής και καταφέρνει να θριαμβεύσει τόσο κοινωνικά ως *Cid* όσο και στα μάτια της Chimène ως *parfait amant*.

Επειδή για τον Rodrigue η αγάπη που τρέφει για τον πατέρα του παλεύει με την αγάπη του για την Chimène δυσκολεύεται να διαλέξει ποιο είδος *gloire* θα πρέπει να ακολουθήσει. Κλονίστηκε από αυτή τη συναισθηματική πόλωση: να θυσιάσει την υική πίστη (*fidelite filiale*), την κοινωνική του θέση με άλλα λόγια και να γλιτώσει την αγαπημένη του από τον χαμό του πατέρα της ή να ατιμάσει τον πατέρα του και τον ίδιο του τον εαυτό με το να μην υπερασπιστεί την οικογενειακή του τιμή.

20 William Kibler, *OBJECTIVE AND SUBJECTIVE “GLOIRE” AS SEEN IN “LE CID”, “HORACE”, AND “CINNA” OF CORNEILLE*, University of North Carolina at Chapel Hill for its Department of Romance Studies, Βόρεια Καρολίνα 1966, σ.172

Γνωρίζει πως χρωστάει τα πάντα στον πατέρα του και η αφοσίωση του σε αυτόν είναι πολύ ισχυρή, όσο ισχυρή είναι και η αφοσίωση του στον έρωτα της Chimène (*loyauté amoureuse contre loyauté filiale*). Ωστόσο, σε αυτή την εσωτερική πάλη αναγνωρίζει σχεδόν ενστικτωδώς πως προτεραιότητα έχει το “αίμα” του. Βλέπει τον εαυτό του μέσα από την πατρική φιγούρα, “*c’est le moi, lui-meme*”²¹, άρα επιλέγει τον εαυτό του. Αποφασίζει πως από την στιγμή που ο πατέρας του είναι προσβεβλημένος, αυτομάτως είναι και ο ίδιος και αυτό είναι που θα καθορίσει τις πράξεις του, γιατί γνωρίζει πολύ καλά πως πρέπει να παραδώσει το αίμα του “καθαρό”, όπως το παρέλαβε:

“*Je dois à ma maîtresse aussi bien qu’à mon père*”.²²

Η αντικειμενικότητα της κορνηλιανής τιμής συνίσταται ουσιαστικά στο να είναι ο ήρωας αντάξιος του ονόματος του προγόνου του. Αυτή η ηθική υποχρέωση της διασφάλισης της τιμής, προέρχεται από το παρελθόν ενός άνδρα και αποτελεί εγγύηση για τον ήρωα, γιατί από την στιγμή που οι ήρωες της κορνηλιανής δραματουργίας είναι ευγενείς²³, η τιμή είναι έμφυτη σε αυτούς. Ο απόγονος λοιπόν, καλείται από το γεγονός ότι αποτελεί μέρος του γένους των έντιμων/ενάρετων ανδρών να διατηρήσει αυτή την τιμή αποφεύγοντας κάθε επαίσχυντη πράξη.

Η επιτυχία του Rodrigue στο ηρωικό κάλεσμα, είναι πολύ σημαντική γιατί αντισταθμίζει την αποτυχία της Chimène, συνεπώς και της Infante να ανταποκριθεί σε αυτό. Η πλήρης ένωση της πράξης (*action*), του καθήκοντος (*devoir*) και της επιθυμίας (*désiré*) είναι αδύνατη για τις δυο ηρωίδες καθώς είναι ανίκανες να εξυψωθούν “*hors de l’ordre commun*”. Το ένστικτο και το καθήκον τους παραμένουν σε αέναη σύγκρουση, οι πράξεις τους καθοδηγούνται είτε από την καρδιά, είτε από το νου, όχι και από τα δυο, αδυνατώντας να εξυπηρετήσουν ταυτόχρονα τα πάθη και τις υποχρεώσεις.

Έτσι το σύμπαν του Corneille καθορίζει και ξεχωρίζει τους ήρωες που είναι καταδικασμένοι στην κατωτερότητα του “συνηθισμένου” και αδυνατούν να φτάσουν στην δόξα, και εκείνους που ενεργούν με τρόπο “ασυνήθιστο” που τους αναδεικνύει σε “*heroic superiors*”. Έτσι, ο όρος *heroic* αναπαριστάται από τον Rodrigue ενώ ο όρος “*non heroic {character}*” αντιπροσωπεύεται από την Chimène και την Infante. Παρ’ όλο που και οι τρεις χαρακτήρες βρίσκονται σε μια κατάσταση όπου το καθήκον αντιτίθεται στην αγάπη οι πράξεις τους τους κατατάσσουν σε ηρωικούς και μη ηρωικούς χαρακτήρες.

Η Chimène παραδέχεται το δικό της ηθικό δίλημμα στην *confidante* της, Elvire, γνωρίζοντας πως η ενστικτώδης απάντηση στον θάνατο του πατέρα της θα έπρεπε να είναι ο θάνατος του Rodrigue.

21 Evelyne Méron, *Tendre et Cruel Corneille: Le sentiment de l’amour dans le Cid, Horace, Cinna et Polyeucte*, ό.π., σ. 26

22 Pierre Corneille, *Le Cid tragi-comédie*, ό.π., σ. 16, στ. 322

23 Octave Nadal, *Le Sentiment de l’amour dans l’oeuvre de Pierre Corneille*, Librairie Gallimard, Παρίσι 1948, σ. 298

Βρίσκει όμως αυτή την απάντηση στο υϊκό της καθήκον αδύνατη. Η ιδέα της για την προσωπική της δόξα, ταυτόχρονα μοιάζει εσφαλμένη, αφού προσπαθεί να κατακτήσει την *gloire* της επιζητώντας τον θάνατο του ως εκδίκηση, την στιγμή που ο αληθινός κορνηλιανός ήρωας, τον οποίο ενσαρκώνει ο Rodrigue, δεν επιζητεί την δόξα του, ούτε στην εκδίκηση ούτε στον οίκτο. Τα χαρακτηριστικά που την διακατέχουν, δεν αποτελούν σημάδια αυτοκυριαρχίας αλλά υποδηλώνουν τον περιορισμό. Η Chimène, από την οπτική της αντικειμενικής ηθικής δεν είναι ούτε “*libre*” ούτε “*maître*”. Στο τέλος του έργου, η εικόνα της καταλήγει να είναι ουσιαστικά σχιζοφρενική αφού ενσαρκώνει ταυτόχρονα δυο ρόλους: την μέλλουσα νύφη του Cid και την αδικημένη κόρη του Gomès του πρώτου θύματος του Cid. Ο Corneille αναγκάζει τον θεατή να αναγνωρίσει την ανεπίλυτη εσωτερική σύγκρουση της Chimène και αυτό οδηγεί στη συνειδητοποίηση της έντασης μεταξύ της δικής της αποτυχίας και της επιτυχίας του Rodrigue. Στην αναζήτηση της αυτοτέλειας καθώς αυτός γνωρίζει τις απαιτήσεις του ηρωισμού.

Από την άλλη πλευρά, ο Rodrigue είναι ένας ήρωας που επιτυγχάνει την απόλυτη κυριαρχία του εαυτού του και των πράξεων του, και αυτά είναι τα χαρακτηριστικά που του χαρίζουν συγχρόνως το γνώρισμα του έντιμου άνδρα (*honnête homme*), και του κατακτητή (*Le Cid*). Ο έρωτας που έχει να προσφέρει κατά συνέπεια στην Chimène δεν θα μπορούσε παρά να είναι εξίσου ενάρετος, είναι πλέον *amour héroïque*. Ένα πρόσωπο που αναγνωρίζει και ενσαρκώνει τις απαιτήσεις του ηρωισμού, δημιουργεί έναν εξίσου ηρωικό έρωτα. Η αγάπη του για εκείνη δεν είναι μια απλή επιθυμία αλλά επινοεί μια αγάπη σε απελευθερωτικό επίπεδο²⁴ προσδίδοντας της υπεροχή μέσω των ένδοξων πράξεων του. Έτσι, με το να παλεύει συνεχώς για την δική του υποκειμενική δόξα, υποχρεώνει την αγαπημένη του να επανεξετάσει την δική της και ενσαρκώνοντας ο ίδιος το παράδειγμα του ενάρετου άνδρα, της αποδεικνύει πως αξίζει να είναι αυτός το ιδανικό της. Ωστόσο, η εξύψωση της τιμής για την Chimène είναι μόνο φαινομενική, αφού με τις πράξεις της δείχνει πως αποδίδει μεγαλύτερη βαρύτητα στον έρωτα και στο τέλος επιλέγει την αγάπη έναντι της τιμής. Μπορεί να μην καταφέρνει να ικανοποιήσει το καθήκον της τιμής της, αφού παντρεύεται τον δολοφόνο του πατέρα της, εκπληρώνει ωστόσο ολοκληρωτικά το καθήκον της στην αγάπη, αφού ο έρωτας της για εκείνον είναι παρών καθ’ όλη την εξέλιξη της πλοκής. Είναι ικανή να κατανοήσει την ηθική υποχρέωση του Rodrigue στην οικογενειακή του τιμή, ακόμη και αν η ίδια δεν κατάφερε να επιτύχει κάτι τέτοιο για τον εαυτό της. Παρά την αποτυχία της στην εξύψωση της *gloire*, θα μπορούσαμε να πούμε πως επιδεικνύει μια μορφή ηρωισμού στο ότι επιλέγει την αγάπη έναντι της τιμής στο τέλος του έργου, αφού πραγματοποιείται η ένωση της με τον δολοφόνο του πατέρα της. Δείχνει με αυτόν τον τρόπο πως θέτει τον έρωτα ως προτεραιότητα και εκδηλώνει μια πτυχή του εαυτού της που αποδεικνύει ηρωισμό. Είναι μια μορφή αντίστασης στην τυραννία της κοινωνικής θέσης, εξίσου ηρωική.

Συμπεραίνουμε έτσι, πως η αποκατάσταση της τιμής αποτελεί απλώς το μέσο για να φτάσουν οι ήρωες στον έρωτα και όχι τον αυτοσκοπό. Αυτό καταδεικνύει έντονα τον απελευθερωτικό χαρακτήρα του έρωτα και αποτελεί μια επαναστατική στάση των δυο νέων απέναντι στις απαιτήσεις της κοινωνικής τους θέσης. Η ηρωική τους αγάπη επιβεβαιώνει την απόλυτη απαίτηση

24 Evelyne Méron, *Tendre et Cruel Corneille: Le sentiment de l’ amour dans le Cid, Horace, Cinna et Polyeucte*, ό.π., σ. 28

για ελευθερία. Κατανοούμε επίσης, πως επειδή ακριβώς η ένδοξη τιμή, ο τίτλος του έντιμου άντρα (για τον Rodrigue) έχουν τεθεί στην κορυφή των κοινωνικών απαιτήσεων, οι ήρωες χρησιμοποιούν την κοινωνική αυτή νόρμα για να είναι αποδεκτοί κοινωνικά από τους άλλους αλλά και ακόμη πιο θελκτικοί για τον/την εραστή/ερωμένη τους που αποτελεί απλώς ένα μέρος του συνόλου. Με άλλα λόγια χρησιμοποιούν τον καθήκον της τιμής για να ικανοποιήσουν τα δικά τους συμφέροντα. Στην αρχή, φαίνεται σαν μια θυσία της αγάπης για την τιμή, καταλήγει όμως να συμβαίνει το αντίθετο: η αγάπη εξυψώνεται χάρη σε αυτή. Η ανάγκη του Rodrigue να αρμόζει ο έρωτας του στην δόξα και όχι σε μια καταστροφική τιμή σε συνδιασμό με την υπέρβαση της Chimène που υπερνικάει στο τέλος τις κοινωνικές υποδείξεις και παντρεύεται τον δολοφόνο του πατέρα της, είναι χαρακτηριστικά τα οποία κάνουν τον έρωτα τους ένδοξο και ηρωικό. Έτσι η μόνη λύση είναι η συμφιλίωση της αγάπης και του υπέρτατου και όχι η σύγκρουση τους. Αφού, το καθήκον επιβάλλεται από την ζωή, οι ήρωες επιβάλλεται να ανεβάσουν το πάθος τους στο ύψος του ιδανικού τους.²⁵

3. Σύγκριση amour courtois των Cid και Rodogune

Παρατηρούμε πως η φύση του Cid είναι κατά κάποιο τρόπο ταυτόσημη με αυτή της Rodogune καθώς ο τρόπος που παρουσιάζεται ο αυλικός έρωτας της Rodogune και του Antiochus έρχεται και πάλι αντιμέτωπος με την σύγκρουση στα επίπεδα του amour της Chimène και του Rodrigue: σε οικογενειακό (ο Antiochus οφείλει υπακοή στην μητέρα του), σε πολιτικό (ο Antiochus και η Rodogune οφείλουν υπακοής την βασίλισσα Κλεοπάτρα) και σε ηθικό/προσωπικό επίπεδο (ανυπακοή στην δολοφονία και ταυτόχρονα υποχρέωση στην έρωτα).

Οι χαρακτήρες που απεικονίζουν την αυλική αγάπη στην Rodogune, είναι οι Σύριοι πρίγκιπες, δίδυμοι γιοί της βασίλισσας Κλεοπάτρας, κυρίως όμως ο ένας από αυτούς, ο πρίγκιπας Antiochus. Η Rodogune, σύμφωνα με την ειρηνευτική συνθήκη, ορίζεται διάδοχος του θρόνου της Συρία και πρέπει να παντρευτεί τον μεγαλύτερο γιό της βασίλισσας Κλεοπάτρας. Οι πρίγκιπες είναι δυο πανομοιότυποι δίδυμοι: είναι και οι δυο σαγηνευτικοί και απόλυτα ενάρετοι, σέβονται την μητέρα τους και ξέρουν πως να αναλάβουν τις απαραίτητες πρωτοβουλίες. Ο Antiochus ωστόσο, είναι πιο εκλεπτυσμένος από τον αδερφό του. Διατηρεί μια οξεία ευαισθησία και ερωτεύεται περισσότερο την ηθική τελειότητα. Η υική του ευσέβεια είναι άνευ όρων και θα αποδειχθεί πιο “τέλειος εραστής” από τον Séleucus. Μοιάζει περισσότερο στον Rodrigue καθώς είναι ένας νεαρός πρίγκιπας “d’un grand mérite”, ειλικρινής και έντιμος που τον διακρίνει μια μεγάλη ανησυχία για την τελειότητα και δείχνει μεγαλύτερη κατανόηση στις απαιτήσεις της μητέρας του όπως ακριβώς και ο Rodrigue συναισθάνεται και σέβεται της επιθυμίες του πατέρα του. Ο Séleucus διαφέρει πολύ από τον αδερφό του, κρίνει αυστηρά την μητέρα του, τείνει προς την απαισιοδοξία και είναι ρεαλιστής και επιφυλακτικός. Με λίγα λόγια θα λέγαμε πως ο Antiochus είναι ταγμένος στην υική σεβασμό, όπως ακριβώς είδαμε να ενεργεί και ο Rodrigue στα θέματα της *fidélité filiale*.

25 Evelyne Méron, *Tendre et Cruel Corneille: Le sentiment de l’amour dans le Cid, Horace, Cinna et Polyeucte*, ό.π., σ. 14

Η Rodogune παρουσιάζεται ως “*une des créatures les plus françaises de Corneille*”²⁶ που θαμπώνει αμέσως τους πρίγκιπες με την λάμψη της ομορφιάς και της νιότης της. Είναι ταυτόχρονα ένα πλάσμα που την διακρίνει μια έντονη ευαισθησία και διορατικό πνεύμα, σαν τον Antiochus. Ανάμεσα τους υπάρχει μια ανεξήγητη δύναμη η οποία τους φέρνει κοντά και τους ενώνει, και ξεχωρίζει τον Antiochus από τον Séleucus παρ’ όλο που είναι και οι δυο εξίσου ενάρετοι ήρωες. Και οι δυο πρίγκιπες ερωτεύονται αμέσως την Rodogune, για εκείνη όμως γεννήθηκε η αγάπη μόνο για έναν από αυτούς. Αγαπά με πάθος τον Antiochus και αδιαφορεί για τον Séleucus. Παρ’ όλο που οι δυο πρίγκιπες έχουν το ίδιο αίμα και τις ίδιες αξίες, υπάρχει μια ανώτερη δύναμη που φέρνει κοντά την Rodogune και τον Antiochus και αυτό είναι το «πάντρεμα» των ψυχών τους. Αυτή η ανεξήγητη έλξη, βρίσκει την απάντηση της στην “*théorie astrale de sympathies de Adamas*”²⁷. Σύμφωνα με αυτή, οι δυο εραστές είναι ο ένας αναπαράσταση του άλλου, για αυτό και γεννήθηκε απευθείας μεταξύ τους η αμοιβαία συμπάθεια και αγάπη. Η Rodogune δείχνει πως η αγάπη της για τον Antiochus δεν βασίζεται στην εξωτερική εμφάνιση αλλά καθορίζεται από την ομορφιά της ψυχής. Η πηγή της αγάπης της πριγκίπισσας για εκείνον είναι η ομοιότητα της φύσης της με την φύση του πρίγκιπα καθώς υπάρχουν “*affinités electives*”. Θα μπορούσαμε να το αποδώσουμε με τον όρο “εκλεκτικές συγγενείς”, στην ψυχοσύνθεση μεταξύ αυτής και του Antiochus, που δεν υπάρχουν με τον Séleucus, και αυτές ευθύνονται για την άμεση αμοιβαία έλξη: ταιριάζουν στην διαφάνεια του χαρακτήρα τους και στην αγνότητα, τον ιδεαλισμό και βλέπουν τον κόσμο από μια κοινή ρεαλιστική οπτική. Αυτή η αμοιβαία έλξη απειλείται αυτή τη φορά από την ειρηνευτική συνθήκη μεταξύ της Συρίας και των Πάρθων, που ορίζει πως η Rodogune θα πρέπει να παντρευτεί τον μεγαλύτερο γιό της βασίλισσας. Ο σύζυγος της Κλεοπάτρας είχε παντρευτεί την Rodogune, προκαλώντας το μίσος της Κλεοπάτρας για εκείνη, με αποτέλεσμα να μην δίνει την απάντηση στην συνθήκη. Αν πρωτότοκος είναι ο Antiochus, ο αμοιβαίος έρωτας της ομοιότητας τους, θα μπορέσει να εκπληρωθεί · αν όμως είναι ο Séleucus, ο έρωτας της πριγκίπισσας εμποδίζεται από το “αντικειμενικό της καθήκον”.

Αυτή η κατάσταση είναι αντίστοιχη με το δίπολο έρωτα-ηθικής που εμπόδισε τον έρωτα του Rodrigue και της Chiméne. Όπως και αυτοί, η Rodogune δείχνει μεγάλη ανησυχία για την ηθική ορθότητα καθώς γνωρίζει/φοβάται, πως θα πρέπει να υποταχθεί στους όρους την ειρηνευτικής συνθήκης λόγω του πολιτικού της καθήκοντος να επισφραγίσει την ειρήνη μεταξύ Συρίας και Παρθίας, έστω κι αν η προσωπική της ηθική της αρνείται την σύναψη ενός γάμου με κάποιον που δεν αγαπά. Ταυτόχρονα, η Κλεοπάτρα όχι μόνο δεν αποκαλύπτει, το ποιος γιός είναι ο μεγαλύτερος αλλά ζητάει από τα παιδιά της τον θάνατο της Rodogune και τους υπόσχεται πως όποιος τα καταφέρει, θα λάβει τον θρόνο ως αντάλλαγμα.

Βρίσκεται λοιπόν και η Rodogune στην θέση να διαλέξει ανάμεσα στην προσωπική και στην αντικειμενική της ηθική που προστάζει το καθήκον της. Η Chiméne είδαμε, πως αμφιταλαντεύτηκε αρκετά στην σύγκρουση τιμής και έρωτα. Αντιστάθηκε ωστόσο στην τυραννία των εξωτερικών

26 Georges André, “L’amour courtois dans *Rodogune* de Corneille”, στο *Littératures*22, Παρίσι 1990, σ. 26

27 Στο ίδιο, σ. 26

πίεσεων και δεν παραιτήθηκε από την αγάπη της για τον Rodrigue όπως πρόσταζε η κοινωνική ηθική, παρά μόνο φαινομενικά αφού μέσα της διατηρούσε ακόμη τον έρωτα της για εκείνον. Η στάση της φαίνεται σχιζοφρενική όταν παντρεύεται τον δολοφόνο του πατέρα της αλλά εκείνη γνωρίζει πως έχει κερδίσει σε αυτή τη μάχη καθώς η εκπλήρωση του έρωτα της για τον Rodrigue ήταν καθ' όλη την διάρκεια του έργου η βασική της επιδίωξη. Από την άποψη της προσωπικής ηθικής εκείνη έχει κερδίσει.

Η Rodogune όπως και η Chimène παρουσιάζεται στην αρχή το ίδιο σχιζοφρενική : Ζητάει από τους πρίγκιπες τον θάνατο της βασίλισσας. Παρά την παράλογη απαίτηση να ζητήσει από τους γιούς τον θάνατο της μητέρας τους, είναι ο μόνος τρόπος που έχει για να επιβιώσει και συγχρόνως να δοκιμάσει την δύναμη της αγάπης των ιπποτών. Γνωρίζει καλά την ηθική αποστολή ενός *parfait amant* και την πίστη τους στον αυλικό κώδικα και ζητάει να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες τους προς όφελος της. Επιλέγει το ρίσκο με μια τολμηρή, σχεδόν προσβλητική πρόταση, τον θάνατο της Κλεοπάτρας. Η αυθάδεια της αυτή, προκύπτει από το ότι γνωρίζει πως οι πρίγκιπες της αγαπούν και θα την προστατέψουν. Γνωρίζει ότι αν η αγάπη τους δεν αποδειχθεί αρκετά δυνατή για να περάσει την δοκιμασία θα βρεθεί ανυπεράσπιστα απέναντι στη βασίλισσα. Θέλει ωστόσο να δοκιμάσει την δύναμη της αγάπης τους και κυρίως του αγαπημένου της Antiochus. Ζητάει να της προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, να της αποδείξουν την ιπποτική τους πίστη. Ο Antiochus αποδεικνύει αμέσως την ιπποσύνη του. Όσο έκπληκτος και αν μένει από τις απαιτήσεις της πριγκίπισσας, αντιδράει ως τέλειος εραστής. Δείχνει σαν να έχει προαισθανθεί το “σχέδιο” της Rodogune, εξαιτίας της όμοιας φύσης τους, δεν την κατηγορεί για το αίτημα της αντίθετα με τον Séleucus που το θεωρεί παράλογο. Η δοκιμασία του συνίσταται στην πίστη της αρετής της πριγκίπισσας παρά την τερατώδη πρόταση της: πρέπει να υπηρετήσει την απαίτηση της και να αποδείξει πως είναι άξιος της αγάπης της όπως και ο Rodrigue για την Chimène. Η Rodogune εκτός από την ανάγκη της να εξυψώσει τον έρωτα της, όταν κάνει την πρόταση της παρακινείται από την ανάγκη της να αντισταθεί στην καταπίεση της Κλεοπάτρας η οποία την καταδιώκει. Είναι μια επαναστατική κίνηση απέναντι στην τυραννία της βασίλισσας. Παρατηρούμε την ίδια στάση και στη Chimène η οποία αποτελεί προνομιακό παράδειγμα άρνησης της τυραννίας στο όνομα της αγάπης με την επιλογή της ένωσης της με τον Rodrigue παρ’ όλες τις κοινωνικές αντιρρήσεις.

Ο έρωτας στο τέλος θριαμβεύει και στα δυο έργα αφού οι ήρωες έχουν καταδείξει τον ηρωισμό τους και αναζητούν με κάθε τρόπο την ελευθερία των συναισθημάτων τους. Φαίνεται σαν να είναι απαραίτητο για τις ηρωίδες, για να μπορέσουν να δεχτούν την αυλική αγάπη των ηρώων, να πρέπει πρώτα να την υποβάλλουν σε δοκιμασίες. Τόσο στο *Cid* όσο και στη *Rodogune* υπάρχει η ανάγκη των νέων να ξεφύγουν από την τυραννία των κοινωνικών περιορισμών και όσων παραγόντων υποτάσσουν τα συναισθήματά τους, γιατί γνωρίζουν ήδη πως η ανάγκη τους για ελευθερία είναι προϋπόθεση της αγάπης: “la liberté est la pierre de touche de l'amour généreux”²⁸

28 Robert Garapon, “Amour et liberté chez Corneille”, στο *Cahiers de l'Association internationale des études francaises*, Παρίσι 1985, σ.151

Παρατηρούμε συνεπώς την ταύτιση των ηρώων: ο Antiochus ένας ένδοξος ιππότης όπως ο Rodrigue και η Rodogune λόγω του νεαρού της ηλικίας της παρουσιάζει της ίδια ιδιορρυθμία με την Chimène στον χαρακτήρα της και στην διαχείριση των καταστάσεων. Όπως στο *Cid* έτσι και στη *Rodogune* ο έρωτας είναι αγνός και διέπεται από τους αυλικούς κανόνες. Οι ηρωικοί εραστές είναι πιστοί στον έρωτα τους και είναι ταγμένοι στις απαιτήσεις των ερωμένων τους. Ο έρωτας και στα δυο έργα βασίζεται στις απαιτήσεις του *amour courtois*, στην ιδέα δηλαδή, πως η τέλεια αγάπη δεν είναι παρά επιθυμία και ανάγκη για ελευθερία ενάντια σε οποιαδήποτε συνθήκη (πολιτική, ηθική, κοινωνική). Τα τροβαδουρικά άσματα εξυμνούσαν τον αυλικό έρωτα, σύμφωνα με τον οποίο ο εραστής λατρεύει την ερωμένη του και υποκύπτει σε κάθε της ιδιοτροπία, στα έργα του Corneille το βλέπουμε αυτό να γίνεται πράξη, καθώς τόσο ο Rodrigue όσο και ο Antiochus κάνουν τα πάντα για να υπηρετήσουν την αγάπη και να αντιμετωπίσουν τα εμπόδια τα οποία βρίσκονται ανάμεσα σε αυτούς και τις *Dames* τους, τις οποίες βλέπουν ως πλάσματα ανώτερα και αγγελικά. Εκείνες με την σειρά τους μοιάζουν τόσο στην εξωπραγματική ομορφιά όσο και στην διαταραγμένη ψυχοσύνθεση τους η οποία φαίνεται από τις τολμηρές ή παράλογες αντιδράσεις τους στην τυραννία που βιώνουν: η Chimène καταδιώκει τον Rodrigue και ζητάει τον θάνατο του σε μια απελπισμένη προσπάθεια σωτηρίας της τιμής της, ενώ η Rodogune ζητάει από τους ιππότες τον θάνατο της μητέρας τους. Και οι δυο στάσεις μοιάζουν ιδιότροπες. Στην πραγματικότητα όμως είναι ένα μέσο για να δοκιμαστεί ο έρωτας. Ο Rodrigue κέρδισε την αγαπημένη του μέσω της ανδρείας του στην μάχη, ενώ ο Antiochus απαντώντας στην απαίτηση της Rodogune, αναλαμβάνει αμέσως τον ρόλο του υπηρετούντος ιππότη που γνωρίζει τέλεια τον κώδικα της αγάπης και ξέρει να τον κάνει πράξη.

Είδαμε πως ο Rodrigue εξυψώνοντας την δόξα του κατάφερε να εξυψώσει και τον έρωτα του για την Chimène. Το ότι οι δικές της απαιτήσεις και ανάγκες έφτασαν σε σημείο να κοντράρουν το καθήκον του για την αποκατάσταση της τιμής του δείχνει πόσο αφοσιωμένος είναι στις απαιτήσεις της και συνεπώς στις απαιτήσεις του έρωτα του. Αποδεικνύει την πίστη του στην ερωμένη του, γιατί ο έρωτας του πέρα από ηρωικός είναι πάνω απ' όλα *amour courtois* και ακολουθεί και αυτός με την σειρά του τις υποδείξεις της αυλικής μεσαιωνικής αγάπης.

Βιβλιογραφία

Πηγές

Corneille, P. (2018). *Le cid: Tragi-comédie 1637*. Ernest et Paul Fièvre.

Corneille, P. (2015). *Rodogune: Tragédie 1644*. Gwénola, Ernest et Paul Fièvre.

Βοηθήματα

Babin, Adam M. (2011). Marriage in seventeenth-century French theater. *LSU Master's Theses*. 1552. https://doi.org/10.31390/gradschool_theses.1552

Garapon, R. (1985). Amour et Liberté chez corneille. *Cahiers de l'Association Internationale Des Études Francaises*, 37(1), 151–162. <https://doi.org/10.3406/caief.1985.1951>

Georges, A. (1990). L'amour Courtois Dans Rodogune de Corneille. *Littératures*, 22(1), 23–43. <https://doi.org/10.3406/litts.1990.1497>

Melzer, E. S. (1998). *Review Essay: Lyons, John D. The Tragedy of Origins: Pierre Corneille and Historical Perspective*. University of California.

Méron, E. (1984). *Tendre et cruel Corneille: Le sentiment de l'amour dans le cid, Horace, Cinna, et polyeucte*. Nizet.

Nadal, O. (1948). *Le sentiment de l'amour dans l'œuvre de Pierre Corneille*. Gallimard.

Perkins, M.(2020). A Message from the Margins: The Function of the Infante in Corneille's *Le Cid*, *French Studies*, 7(4), 519–535. <https://doi.org/10.1093/fs/knaa166>

Kibler, W. (1966). OBJECTIVE AND SUBJECTIVE “GLOIRE” AS SEEN IN “LE CID, HORACE,” AND “CINNA” OF CORNEILLE. *Romance Notes*, 7(2), 171–175. <http://www.jstor.org/stable/43800281>

